

Tiia Volotinen

”Klikkauksesta toimintaan!”

Materiaalipankki nuorten kanssa työskenteleville

Opinnäytetyö

CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Yhteisöpedagogi (AMK), kirkon nuorisotyö

Lokakuukuu 2017

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Syyskuu 2017	Tekijä/tekijät Tiia Volotinen
Koulutusohjelma Yhteisöpedagogi (AMK), kirkon nuorisotyö		
Työn nimi "Klikkauksesta toimintaan" – Materiaalipankki nuorten kanssa työskenteleville		
Työn ohjaaja Sari Virkkala	Sivumäärä 36 + 1	
Työelämäohjaaja Projektityöntekijä Minna Koirikivi, OSAVA-hanke		
<p>Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli koota materiaalipankki nuorten kanssa työskenteleville. Työn tavoitteena oli koota materiaali tämän hetkisistä tärkeistä aihealueista nuorten elämässä. Aihealueita olivat sosiaalinen kasvatus, osallistava kasvatus, mediakasvatus, päihde- ja terveystieteiden kasvatus, elämänhallinnan tukeminen ja opiskelun nivelvaiheiden tukeminen. Koottu materiaali on toimintalähtöistä, jolla pyrittiin huomioimaan nuorten osallisuus ohjaustilanteissa.</p> <p>Teoriaosuudessa käsiteltiin opinnäytetyön aiheita ja rajataan niitä. Teoria loi pohjaa koottavalle materiaaliosuudelle rajaamisen myötä. Laajoista aihealueista käsiteltiin tärkeimpiä teemoja. Teoriaosuudessa nostettiin esille koulunuorisotyö nuorisotyön työkentillä tänä päivänä.</p> <p>Materiaalin kokoaminen tapahtui koko opinnäytetyöprosessin aikana, painottuen kevääseen 2017, jolloin materiaali julkaistiin. Julkaisemisen jälkeen materiaalista pyydettiin lyhyt palaute jatkokehittelyä varten yhteistyötahoilta. Kyselyyn vastasi kuusi ihmistä.</p> <p>Pienestä vastaajamäärästä huolimatta koottu materiaalipankki koettiin hyväksi ja toimivaksi kokonaisuudeksi, jota mahdollisesti hyödynnetään työssä.</p>		
Asiasanat Elämänhallinnan tukeminen, koulunuorisotyö, materiaalipankki, nivelvaiheiden tukeminen, osallistava kasvatus, päihdekasvatus, settinetti, sosiaalinen kasvatus, osallistava kasvatus, OSAVA-hanke		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date September 2017	Author Tiia Volotinen
Degree programme Bachelor of Humanities, Community Educator		
Name of thesis "From clicking to action" – A material bank to youth workers		
Instructor M.Ed Sari Virkkala	Pages 36 + 1	
Supervisor Project worker Minna Koirikivi, OSAVA-project		
<p>The objective of this practical Bachelor's thesis was collect a material bank to youth workers. The objective of this work was to collect material about subjects that are currently important at youth work. The subjects were social education, inclusive education, media education, intoxicants and health education, supporting life management and supporting in the transition phases. The material is action-oriented and takes into account youth's participation in the action.</p> <p>In the theoretical part, the topics of the thesis were discussed and limited. The theory gave a base to the material through limiting the topic. The subjects were extensive so by limiting subjects it was possible to focus on the main themes. Youth work at schools was also discussed in the theoretical part.</p> <p>The material was collected throughout the thesis process, but especially in the spring 2017 when the material was published. After publishing the material, cooperation partners were asked to give feedback on the basis of which the material could be developed later. Six people gave feedback on the material. Even though the number of respondents was small, it was possible to say that the material bank was working and it was possible that it was going to be used.</p>		

<p>Key words inclusive education, intoxicants and health education, media education, settinetti , social education, support for life management, support in transition phases, OSAVA- project, youth work at schools</p>

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT	3
3 KOULUNUORISOTYÖ	4
3.1 Nuorisotyö kouluissa	4
3.2 Nuori osana ryhmää.....	7
3.3 Nivelvaiheen tukeminen	11
4 NUORTEN ELÄMÄNHALLINNAN TUKEMINEN	12
4.1 Sosiaalisen kasvun ja minäkuvan muodostuminen ja tukeminen	12
4.2 Nuoren hengellisen kasvun tukeminen	14
4.3 Mediakasvatus	15
4.4 Nuorten päihteiden käyttö ja terveys.....	18
4.4.1 Alkoholi	19
4.4.2 Tupakka ja nuuska	20
4.4.3 Kannabis	22
5 MATERIAALIPANKIN KEHITTÄMINEN	24
5.1 OSAVA-hanke ja Settinetti.....	25
5.2 Materiaalipankin suunnittelu ja esittely.....	26
5.3 Palautekysely ja tulokset.....	30
6 POHDINTA	33
LÄHTEET	35
LIITTEET	
KUVAT	
KUVA 1. Materiaalipankin etusivu	29
KUVA 2. Esimerkki ryhmäytys ja itsetunto-osuudesta	29
KUVA 3. Esimerkki ryhmäytys ja itsetunto-osuuden loput linkit ja kuva.....	30

1 JOHDANTO

Mistä etsiä, kun haluaa löytää toiminnallista materiaalia? Tämä kysymys nousee usein mieleen, kun alkaa suunnitella uutta toimintaa nuorille tai nuorten kanssa. Nykypäivänä on helppo kirjoittaa muutaman sanan mittainen kuvaus internetin hakukoneisiin ja alkaa etsiä ideoita sitä kautta. Hakusanat antavat kuitenkin hyvin laajasti tietoa, joista osa on aiheeseen liittyvää, mutta osassa kyseinen hakusana vilahtaa vain yhdessä lauseessa. Joskus tuntuukin, että on vain helpompaa kerran etsiä hyvä lähde ja hyödyntää sitä niin kauan kuin pystyy.

Tänä päivänä on kirjoihin ja Internetin lukuisiin eri sivustoihin kerätty paljon ideoita ja vinkkejä toiminnallisista materiaaleista. Tieto on jokaisen käytössä, mutta sen etsiminen voi joskus olla työlästä. Siksi haluankin tällä opinnäytetyölläni edesauttaa materiaalin etsintää kokoamalla niitä yhteen paikkaan, materiaalipankkiin. Materiaalipankki tulee löytymään settinetti.fi-sivustolta ja se on tarkoitettu kaikille nuorten kanssa työskenteleville. Materiaalipankki sisältää erilaisia aihealueita, jotka ovat nousseet esiin Centria-ammattikorkeakoulun OSAVA-hankkeen kautta, joka toimii työni hankkeistajana. Materiaalia on tarkoitus koota niin, että se palvelee työntekijöiden tarpeita ja käytettävä materiaali on toimivaa, mutta antaa myös tilaa omalle luovuudelle ja ideoinnille.

Opinnäytetyöni tulee rakentumaan niin, että teoriaosuudessa käsittelen tarkemmin materiaalin aihealueita, sekä koulunuorisotyötä, joka on OSAVA-hankkeen tärkeänä kehitysalueena. Käsittelen aiheita faktapohjien kautta, mutta myös pohtien sitä, miten aiheet näkyvät nuorten elämässä. Teoria rajaa aihealueet selkeästi ja luo pohjaa sille, mitä materiaalipankki tulee sisältämään.

Materiaalipankin kokoaan suoraan settinetti.fi-sivustolle. Opinnäytetyössäni tulen kuvaamaan materiaalipankin tekoprojektia sekä esittelemään millainen materiaalipankista muodostuu.

Sen pohjalta laaditaan myös lyhyt palaute kysely OSAVA-hankeen yhteistyötahoille. Kyselyn tarkoituksena on helpottaa materiaalipankin kehittämistä ja muokkaamista tulevaisuudessa.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT

Opinnäytetyöni on toiminnallinen, vaikka mitään varsinaista toimintaa en sen aikana järjestä. Tavoitteenani on etsiä ohjaustilanteisiin materiaalia ja kerätä niitä yhteen paikkaan työntekijöille toimintojen suunnittelua ja ideointia varten eri teemojen ympärillä. Opinnäytetyöni teemat nousivat esiin OSAVA-hankeen tarpeista ja ajatuksista. Ne ovat keskeisiä teemoja, joita tänä päivänä tuodaan esiin useissa eritilanteissa ja paikoissa.

Kehittämistehtävä opinnäytetyössäni oli materiaalipankin luominen ja kokoaminen setti.netti.fi-sivustolle. Materiaalin tarkoitus on olla helposti löydettävissä ja käytettävissä. Tietoa materiaalipankin olemassaolosta lähetetään palautekyselyn yhteydessä, jossa OSAVA-hankeen yhteistyötahoille kerrotaan uudesta sivusto-osuudesta.

Koska tietoa ja ideoita syntyy jatkuvasti lisää ja ideoiden jakamista tapahtuu useissa eri lähteissä, on materiaalipankkia tarkoitus päivittää tulevaisuudessa. Sivustolle voidaan lisätä uusia ideoita, joita sieltä ei vielä löydy. Näin materiaalia saadaan vuosien varrella talteen jatkuvasti enemmän. Oma työni on siis luoda pohja tälle materiaalipankille, jota voidaan tulevaisuudessa muokata ja päivittää. Työssäni tulen vetämään rajoja eri aiheiden sisällä siitä, mitä kukin aihealue käsittelee.

3 KOULUNUORISOTYÖ

Koulu on kasvuyhteisö, vaikka kaikki sen työntekijät eivät itseään kasvattajina pitäisikään. Koulussa nuori oppii yhteisöllisiä taitoja, kuten epämukavien tilanteiden hoitamisen, vuorovaikutusta sekä muista ihmisistä välittämistä ja heidän kunnioittamista. (Kiilakoski 2014, 45.) Näin ollen koulu ei ole vain paikka, jonne nuoret tulevat oppimaan esimerkiksi vieraita kieliä tai matematiikan kaavoja. Kouluarki opettaa nuorille paljon muitakin elämässä tärkeitä ja hyödyllisiä taitoja. Taidot opitaan toisilta nuorilta, mutta ennen kaikkea koulun aikuiset ovat roolimalleja. Tämän vuoksi on tärkeä tuoda kouluille muitakin aikuisia, kuin vain opettajia ja muuta henkilökuntaa jota kouluilla jo on. Työntekijöitä, jotka voivat yhdessä koulun henkilökunnan kanssa opettaa ja tukea nuoria näissä elämän kannalta tärkeissä oppimiskokonaisuuksissa. Yksi hyvä työntekijä tässä olisi nuorisotyöntekijä.

Tässä luvussa esittelen joillakin kouluilla tehtävää nuorisotyötä ja niiden tavoitteita. Lisäksi kerron nuoren minäkuvan rakentumisesta, ryhmätoiminnasta, osallisuuden tärkeydestä sekä nivelvaiheen tukemisesta.

3.1 Nuorisotyö kouluissa

Viime vuosien aikana ovat niin asiantuntijat kuin päätöksentekijät alkaneet kiinnittää huomiota nuorten ja lasten yksinäisiin iltapäiviin sekä heidän pahoinvointiin liittyvään oireiluun kouluissa. Kuitenkin edelleen keskustellaan siitä, onko nuorisotyön paikka koulussa. Lisäksi keskustelua herättää se, onko nuorisotyön tehtävä koulussa tukea oppilashuoltoa vai tarjota kaikille koulun nuorille ja lapsille toimintaa. (Sarha 2005, 19.) Viime vuosien aikana on selkeästi nuorisotyötä alettu tuomaan kouluihin. Joihinkin kouluihin palkataan omia nuorisotyöntekijöitä tai osa työntekijöistä on kunnan nuorisotoimen työntekijöitä, jotka tekevät työtään kouluilla. Lisäksi kouluilla vieraillee muita kuntien, seurakuntien tai järjestöjen nuorisotyöntekijöitä.

Nuorilta on kyselty heidän kouluviihtyvyydestään ja siitä, mikä siinä ei toimi. Suurimmaksi ongelmaksi koetaan passiivisuus. Niin oppitunneilla käytettävät menetelmät kuin välitunti-toiminta koetaan passiivisiksi. Välitunneilla nuoret kertovat vain istuvansa, seisoskelevansa ja oleskelevansa. Oppituntien passiivisuus taas ilmenee kapeana toimintatapana. Oppilaiden oletetaan noudattavan opettajan ennalta laatimia sääntöjä. Näihin oppilaiden esiintuomiin tarpeisiin voidaan reagoida koulun ja nuorisotyön välisellä yhteistyöllä. Nuorisotyöntekijät voivat tukea enemmän nuorten sosiaalisia suhteita, niin ryhmäprosesseissa kuin muissa nuorten välisissä tilanteissa. Nuorisotyöntekijä voi myös tukea nuorten osallistumista koulun kehittämiseen sekä muuta hänen kouluosallisuuden edistämistä. Aktiivisuutta voidaan lisätä esimerkiksi välituntitoiminnalla. (Kiilakoski 2014, 48-51.) Nuorisotyöntekijän työnkuvaan voi siis kuulu esimerkiksi näitä työtehtäviä kouluilla. Kuitenkin jokaisella koululla on omat tarpeensa, jossa toivotaan ja tarvitaan apua sekä tukea. Työntekijän tehtävät ja tavoitteet kouluilla voivat olla erilaisia alueista riippuen. Seuraavaksi esittelen muutaman paikkakunnan koulunuorisotyön tavoitteita ja toimintaa.

Jyväskylässä Kilpisen koululla nuorisotyön tavoitteena oli muun muassa: koulun kasvatusteh-tävän tukeminen, syrjäytymisen ehkäisy, perheiden sitouttaminen lasten koulunkäyntiin sekä toiminnan monimuotoisuuden ja uusien toimintamallien kehittämien. (Sarha 2005, 21-22.) Tässä esimerkissä huomaa, kuinka laajasti koulussa haluttiin tukea ja apua. Opettajien aika ei riitä tähän kaikkeen. Nuorisotyötä voidaan sovitusti hyödyntää niissä paikoissa, jotka sopivat työntekijän työnkuvaan ja edesauttavat nuorten ja lasten viihtyvyyttä koulussa.

Kanuuna on 27 kunnassa toimiva nuorisotoimen kehittämisverkosto, joka sai alkunsa 2007 ja toimii opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Verkostoon kuuluvia kuntia ovat muun muassa Helsinki, Tampere, Oulu, Lahti, Hyvinkää ja Kuopio. Verkosto järjestää vuosittain työseminaareja sekä koulutuksia, mutta se myös koordinoi verkostojen sisäisiä kehittämis- ja tutkimushankkeita. (Kanuuna.) Vuosina 2012-2014 Kanuuna-verkosto toteutti kehittämishank-

keen, jonka tarkoitus oli luoda malleja koulujen ja nuorisotyön yhteistyölle. Mukana hankkeessa oli viisi kuntaa; Hyvinkää, Kokkola, Kuopio, Lahti ja Oulu. (Kiilakoski 2014, 9-16.) Jokaisella paikkakunnalla oli omat lähtökohtansa hankkeen aikana. Esimerkiksi Hyvinkäällä, jossa nuorisotyö on jo osa opetussuunnitelmaa, kehitettiin hankkeen aikana koulun ja nuorisotyön yhteisiä tavoitteita, yhteisen toiminnan vahvistamista sekä toiminnan laadun ja vaikuttavuuden arviointia. Kuopiossa hankkeen aikana järjestetty toiminta tapahtui alakoulussa. Toimintana oli kaakaotupa, joka hankkeen loppuvaiheessa jäi vähäiselle toiminnalle, sillä resurssit olivat pienet, työntekijät vaihtuivat jatkuvasti sekä rahoituksessa oli ongelmia. Oulussa nuorisotyötä on kouluissa toteutettu jo ryhmäytysten, oppilashuollon ja tapahtumien kautta. Hankkeen aikana yhteistyötä seurattiin uuden monitoimitalon suunnittelun kautta. (Kiilakoski 2014, 147-153.) Kanuuna-verkoston hanke kuvastaa hyvin sitä, kuinka eri paikkakunnat ja koulut tarvitsevat erilaisia tukimuotoja. Hankkeen jokaisella koululla oli omanlaiset tavoitteet ja niiden toteutumismuodot. Myös lähtökohdat olivat hyvin erilaisia. Joissain kouluissa nuorisotyö oli jo mukana ja joihinkin kouluihin se tuotiin hankkeen myötä.

Centria-ammattikorkeakoulun OSAVA-hanke nostaa esiin hankkeen alueella olevat nuoret sekä heidän kanssa työskentelevät työntekijät. Tarkoituksena hankkeella on nostaa hyvinvointia ja sitä kautta ennaltaehkäistä nuorten syrjäytymistä sekä edistää nuorten osallisuutta. Hankkeen yksi konkreettinen malli työn toteutuksista on nuorisotyön aseman vahvistaminen kouluissa. OSAVA-hankkeen kohdealueena toimii Ylivieska sekä Nivala-Haapajärven seutukunta. Pilottikouluina hankkeen aikana toimivat yläkoulut Ylivieskassa, Haapajärvellä sekä Alavieskassa. (OSAVA - Osallisuuden vahvistaminen nuorten kasvuympäristöissä ja kasvuyhteisöissä 1.9.2015 - 31.5.2018 (S20325).)

Kouluilla tehtävän nuorisotyön tarve nousee usein koulujen tarpeista. Koulujen tarpeet nousevat esiin nuorten tarpeista. Koulu on ennen kaikkea kasvatusympäristö nuorille, joten heidän hyvinvointinsa on tärkeää. Jotta nuorilla on hyvä olla osana omaa kouluaan ja luokkaansa, on heidän tärkeä tuntee itseään ja tuntee kuuluvansa ryhmään. Tämä on kouluviihtyvyyden yksi tärkeä lähtökohta. Nuorisotyön tehtävä kouluilla on tukea nuoria elämässä eteenpäin.

Nuorisotyö tuo yleensä uusia toimintamalleja kouluihin, mutta ennen kaikkea se tuo mukanaan uusia työntekijöitä nuoria varten. Laajat verkostot auttavat työntekijöitä paremmin tukemaan nuoria ja tarjoamaan heille sellaisia palveluita ja apua, kuin he tarvitsevat.

3.2 Nuori osana ryhmää

Ihminen oppii itsestään sen perusteella, miten toiset heidät näkevät. Tämä johtuu siitä, että suurin osa ihmisen ominaisuuksista on sosiaalisia. Minäkuva alkaakin muodostua juuri vuorovaikutustilanteissa toisten ihmisten kanssa. (Hankonen, Helkama, Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Lipponen, Lönnqvist, Myllyniemi, Mähönen & Ruusuvuori 2015, 167.) Ryhmässä toimiminen ja niissä osana oleminen on yksi merkittävä sosiaalinen tilanne nuoren elämässä, joihin kuuluminen on arkipäivää. Aina ei välttämättä edes tajua, kuinka moneen ryhmään samanaikaisesti kuuluu. Ryhmiä ovat esimerkiksi koululuokat, harrastusjoukkueet ja perheet. (Ahokas 2013, 185.) Vaikka nuoren elämässä voikin olla paljon erilaisia ryhmiä, ei mikään tahansa joukko ole ryhmä. Ryhmä muodostuu silloin, kun henkilöt itse tiedostavat yhteenkuuluvuutensa ja pystyvät toimimaan yhteisten sääntöjen mukaan. (Koppinen & Pollari 2010, 151.) Esimerkiksi koululuokasta ryhmän tekee se, että kaikilla sen jäsenillä on yhteisiä tavoitteita, kuten vaikka päästä luokalta. Luokalla on yleensä myös yhteiset säännöt, niin kirjallisia koulunpuolesta laadittuja kuin mahdollisia suullisia ryhmän keskenään laatimia.

Ryhmän tärkeitä elementtejä ovat yhteiset tavoitteet, mutta myös ryhmän sisällä olevat erilaiset yksilöt. Ryhmätoiminta luo ryhmälle erilaisia ilmiöitä. Näitä ilmiöitä ovat muun muassa ryhmän normit, roolit sekä viestintä. Ryhmän normeilla tarkoitetaan ryhmän yhteistä tapaa toimia; kuinka ryhmässä tunnetaan, ajatellaan tai käyttäydytään. Normien tarkoitus on edesauttaa ryhmää sen yhteisen tavoitteen saavuttamisessa. Normien ajatellaankin kertovan, mikä on ryhmässä oikein ja suotavaa. (Ahokas 2013, 188.) Esimerkiksi jalkapallojoukkueen normina voi olla se, että on yhteisesti sovittu harjoituksiin saavuttavan ajoissa. Tämä edesauttaa koko

joukkuetta keskittymään harjoituksiin ilman keskeytyksiä. Joukkueen jäsenet voivat myös pitää myöhästymistä väärintoimimisena.

Ryhmän sisäisiä normeja voidaan jakaa myös sen jäsenten roolien myötä. Roolit antavat kullekin jäsenelle oman paikan. (Ahokas 2013, 189.) Samaisessa jalkapallojoukkueessa voi kapteenin normeina olla tasapuolisuus ja kyky ottaa muut huomioon. Tällaiset normit vaikuttavat kapteenin käyttäytymiseen ja mahdollisesti myös ajatteluun. Kuitenkaan muille joukkueen jäsenille tällaiset normit eivät ole välttämättömiä.

Jokainen ryhmä on omanlaisensa. Ihminen kantaa kuitenkin mukanaan omia muistoja ja kokemuksiaan sosiaalisista tilanteista. Niiden kautta hän valmistautuu ja ennakoii uusia tilanteita. (Lahikainen 2013, 91.) Näin ollen ryhmät eivät useinkaan lähde täysin tyhjältä pöydältä liikkeelle. Ryhmän jäsenillä on jo omanlainen käsitys ja tuntuma ryhmätoiminnasta, jonka he tuovat mukaan uuteen ryhmään. Jos vaikka nuori on kokenut jonkin ryhmänsä joskus epämieluisaksi, ei hän välttämättä ole innokkaimpana tutustumassa uuteen ryhmäänsä, vaan jää mielellään taka-alalle seuraamaan. Nuoren voi olla hankala välillä ymmärtää omaa suhtautumistaan itseensä sekä muiden ajattelutapaan hänestä. Asiaa voi hankaloittaa ryhmätilanteessa esiin nousevat tunteet sekä oma samaistuminen toisiin ihmisiin. (Lahikainen 2013, 109.) Tällaisia tilanteita voidaan yrittää estää ryhmäytyksen avulla. Ryhmäytyksissä ryhmän jäsenet pääsevät tutustumaan toisiinsa ja sitä kautta hakemaan omaa paikkaansa uudessa porukassa. Ryhmäytystä on hyvä pitää jo ryhmän muotoutumisen alussa, mutta myös sen etenemisen aikana ne ovat välillä tarpeellisia.

Ryhmissä nuoret oppivat tuntemaan paremmin itseään ja muita. Siksi ryhmä ei pysy aina samanlaisena, vaan se muuttuu. Bruce Tuckman on laatinut oman listansa ryhmien eri kehitysvaiheista. Ryhmän ensimmäinen vaihe on muodostusvaihe. Tällöin ryhmässä korostuu vuorovaikutussuhteiden testaaminen sekä riippuvuus. Ryhmän jäsenet etsivät millainen toiminta on ryhmässä hyväksyttävää. Ryhmässä muodostuu myös riippuvuus suhteita sen ohjaajaan, muihin jäseniin sekä ryhmän normeihin. Tavallista muodostuvassa ryhmässä on varovaisuus.

Ryhmässä haetaan sen tavoitetta ja siihen tarvittavia tietoja. Hiljalleen ryhmä alkaa muotoutua turvalliseksi. (Niemistö 2007, 160-161.) Ryhmän alku on luonnollisesti tutustumista ja oman paikan etsimistä. Ryhmä rakentaa omaa tavoitettaan ja muodostaa normejaan. Tässä ohjaajalla on tärkeä rooli, sillä hän voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ryhmän turvallisen ilmapiirin luomiseen ja tavoitteen selkeyttämiseen.

Toinen ryhmän muodostus vaihe on Tucmannin mukaan kuohuntavaihe. Ryhmän vuorovaikutussuhteissa saattaa tässä vaiheessa ilmetä konflikteja. Ryhmässä halutaan muodostaa omaa yksilöllisyyttä sekä ryhmärakenteita voidaan vastustaa voimakkaasti. Vaiheen selkeitä merkkejä ovat muun muassa omien mielipiteiden korostaminen ja erimielisyydet muiden ryhmäläisten ja ohjaajan kanssa. Myös pettymystä ja tyytymättömyyttä ryhmää kohtaa voidaan tuoda esiin. (Niemistö 2007, 161.) Ryhmän kuohuntavaihe voi olla hyvin lievä tai näkyvä vahvasti. Erilaiset persoonat vaikuttavat vahvasti myös tässä vaiheessa. Joskus ryhmässä voi ilmetä vain pieniä erimielisyyksiä, jotka eivät vaikuta ryhmän ilmapiiriin, tai ryhmässä voi tapahtua muutoksia konfliktien seurauksesta esimerkiksi normeihin suhteen. Kuohuntavaihe voi olla tarpeellinen paikka ryhmäytykselle. Ryhmä on tässä vaiheessa jo todennäköisesti tuttu, joten ryhmäytyksissä voidaan keksittyä eri teemoihin kuin vain tutustumiseen. Ryhmän yhteishenkeä voidaan tarpeentuleen parantaa ja erilaisia ristiriitoja voidaan koettaa ratkaista.

Kolmantena vaiheena on yhdenmukaisuuden vaihe. Tässä vaiheessa vuorovaikutussuhteita syntyy lisää, ryhmäläiset tuntevat kuuluvansa ryhmään sekä ryhmän sisäisiä vastuksia voiteaan. Ryhmässä hyväksytään toisten ominaispiirteet ja ryhmän kokonaisuutta halutaan pitää yllä. Ilmapiiri tuntuu usein kevyemmältä ja vapaammalta, sillä konflikteja halutaan välttää. (Niemistö 2007, 161.) Tässä vaiheessa ryhmä alkaa olla keskenään tuttu. Toisen ryhmäläisen erilaisuus hyväksytään ja tärkeänä on ylläpitää hyvää yhteishenkeä. Ryhmässä halutaan välttää ristiriitatilanteita, jotka voivat luoda vielä varovaisuutta omien mielipiteiden ilmaisemisessa joidenkin ryhmäläisten kohdalla. Kuitenkin moni ryhmäläinen kokee kuuluvansa ryhmään. Tämä on oivaa tarkkailuaikaa ryhmän ohjaajalle. Ryhmässä voidaan vielä hioa ilmapiiriä ja normeja, mutta voidaan myös seurata, kuka ryhmässä mahdollisesti jää ulkopuolelle.

Neljännettä vaihetta Tucman kuvastaa hyvin toimivaksi ryhmäksi. Ryhmästä on tässä vaiheessa tullut kokonaisuus, jossa vuorovaikutus on ongelmanratkaisun väline. Ryhmäläiset omaksuvat erilaisia rooleja, jotka edesauttavat ryhmän suorituskäytännön. (Niemistö 2007, 161.) Neljäs vaihe on selkeää jatkumoa kolmannelle vaiheelle. Siinä ryhmä toimii edelleen yhteen, mutta tietynlaisia rooleja alkaa muodostua selkeästi. Joku tai jotkut ryhmäläiset voivat ottaa enemmän vetovastuuta päämäärän saavuttamiseksi, kun muut löytävät toisia rooleja itselleen. Myös ongelmatilanteita voi esiintyä, mutta ryhmä osaa itse ratkaista niitä.

Viides ja viimeinen vaihe on lopetus. Ryhmän toiminta on päättymässä ja on aika jättää hyvästit. Vaihe saattaa nostaa tunteita esiin voimakkaasti, muun muassa surua ja haikeutta voi esiintyä. (Niemistö 2007, 162.) Harva ryhmä kestää läpi elämän. Olipa ryhmän kaari sitten lyhyt tai pitkä, sen päättymisen herättää jonkinlaisia tunteita pintaan. Osalle ryhmän loppuminen tuo esiin haikeutta, mutta myös ilon ja odotuksen tunteita voi ilmetä. Loppuvaiheessa on mukava muistella menneitä ja niitä onnistumisen kokemuksia joita yhdessä on saavutettu. Ryhmän lopetusta voidaan yhdessä ikään kuin juhlistaa erilaisin tavoilla. On tärkeä jättää positiivisia muistoja ryhmän ajasta jokaisen mieleen, jolloin on mukavampi siirtyä kohti seuraavia ryhmiä.

Aina ryhmän muodot eivät tietenkään ilmene juuri näin. Voi olla, että ryhmässä ei juurikaan ilmene konflikteja tai konflikteista ei päästä millään eteenpäin. Itse olen kuitenkin huomannut usein joitakin näitä piirteitä esiintyvän eri ryhmien vaiheissa. Vaiheet voivat olla eri pituisia ryhmillä ja ne ilmentyvät eri vaiheissa. Myös ryhmien kesto vaikuttaa vaiheiden esiintymiseen. Esimerkiksi rippikouluryhmissä olen itse kokenut, että suurin osa vaiheista koetaan nopealla temmolla rippikoululeirien aikana, kun taas koululuokassa vaiheet etenevät useamman vuoden aikana.

3.3 Nivelvaiheen tukeminen

Nuoruus on siirtymisaikaa lapsuudesta kohti aikuisuutta. Nuoruuden aikana ihminen kehittyy eteenpäin monilla alueilla, joista osa liittyy ajattelun kehittymiseen ja osa sosiaalisiin tekijöihin, jotka ulottuvat lähimpien ihmisten odotuksista aina yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Nuori kuitenkin ohjaa omaa kehitystään koko ajan enemmän itse. Kuitenkin myös kaveripiirit, läheiset ihmissuhteet, harrastukset, koulunkäynti ja kouluvalinnat antavat nuorelle suuntaa oman elämän rakentamiseen. Monet nuoruusiän valinnat antavat pohjan sille, millaista elämä on aikuisuuden koittaessa. (Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Nurmi, Pulkkinen & Ruoppila 2014, 142.) Nuoruus on suurta myllerryksen aikaa. Nuoren elämän monet osa-alueet kokevat jonkinlaisia muutoksia. Yksi suuri vaikuttava muutos on peruskoulun päättymisen. Nuori saa itse valita, mihin hakeutuu peruskoulun jälkeen opiskelemaan. Tähän päätökseen saattaa kuitenkin vaikuttaa useat tekijät nuoren elämässä. Joku saattaa hakeutua samaan kouluun kavereidensa kanssa, jollain todistuksessa olevat numerot voivat rajat pääsyä tiettyihin kouluihin tai nuorta voidaan painostaa hakeutumaan tiettyyn kouluun. Nuorta on tärkeä tukea tässä elämän vaiheessa siten, että nuoren omat toiveet ja tavoitteet tulevat kuulluksi.

Nivelvaihe peruskoulusta siirryttäessä toiselle asteelle on pitkäkestoinen prosessia. Sen tukeminen on tärkeää aloittaa peruskoulussa ja jatkaa toisen asteen puolella. Yksi tärkeä asia tukemisessa on ymmärtää opiskelumotivaation ja hyvinvoinnin yhteys, sillä yhteiskunnassamme on viime aikoina keskusteltu paljon muun muassa vähäisestä kouluviihtyvyydestä, puutteellisesta mielekkyydestä sekä opintojen keskeyttämisestä (Tuominen-Soini 2014, 243). Näitä asioita voidaan lähteä tukemaan jo peruskoulun puolella. Kun nuorella on hyviä muistoja peruskoulusta, voi se vaikuttaa positiivisesti hänen jatko-opinnoissaan.

4 NUORTEN ELÄMÄNHALLINNAN TUKEMINEN

Nuorten elämönhallinta on viime vuosina ollut vahvasti esillä useissa eri paikoissa. Usein ollaan huolissaan nuorten putoamisesta koulutusten ja työpaikkojen ulkopuolelle. Toisaalta tämä huoli ei ole täysin turhaa. Nuorten pahaolo saattaa helposti jäädä varjoon. Vuonna 2012 Suomessa oli noin 40 000 alle 25-vuotiasta syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta ja nuorta aikuista. Kaiken kaikkiaan syrjäytymisvaarassa on 10-20 prosenttia nuorista. (Kanervio & Pulkkinen 2014, 139.)

Nuorten syrjäytymiseen on monia eri syitä. Helposti esiin nostetaan kuitenkin epäsosiaalisuus sekä päihteet. Tässä luvussa haluankin esitellä näitä aiheita hieman erilaisesta näkökulmasta. Miten mediaa voidaan hyödyntää nuorten tukemisessa ja millaista nuorten päihteiden käyttö todellisuudessa on tänä päivänä.

4.1 Sosiaalisen kasvun ja minäkuvan muodostuminen ja tukeminen

Minäkuvalla tarkoitetaan sitä, millaisena ihminen kokee ja ilmaisee itsensä sosiaalisissa tilanteissa. Minäkuvaan vaikuttaa muiden ajatukset meistä, eikä vain se, mitä itse itsestämme ajatteleme. Ihminen ei siis muodosta minäkuvaansa vain muiden sanomisien perusteella, vaan myös omien tulkintojensa mukaan siitä, millainen ihminen haluaisi itse olla. (Hankonen, yms. 2015, 167.) Ihminen rakentaa omaa minäkuvaansa eri vaikutteiden kautta. Minäkuvaamme muokkaa oma ajatuksemme siitä, millainen haluaisimme olla, mutta myös se, mitä muut meistä ajattelevat. Minäkuva vastaakin kysymyksiin kuka ja millainen olen, sekä mihin kuulun (Lahikainen 2013, 97). Minäkuvan rakentumiseksi tarvitaan muita ihmisiä. Se, miten ajatteleme muiden kokevan itsemme vaikuttaa siihen, miten itsemme koemme. Nuorilla näitä muita ihmisiä ovat esimerkiksi omat ikätoverit. Itse verrataan helposti omiin kavereihinsa niin

ulkoisissa tekijöissä kuin luonteenpiireissä. Tällaisissa tilanteissa nuori muodostaa omaa minäkuvaansa. Koulumaailmassa nuori kohtaa useita ikätovereitaan, mutta myös aikuisia perheensä ulkopuolelta. Aikuiset voivat omalla toiminnallaan olla tukemassa positiivisen minäkuvan syntyä.

Minäkuva ei rakennu pelkästään toisten ajatuksista ja omista tulkinnoistamme, vaan myös kokemustemme kautta. Kun esimerkiksi tunnistamme itsestämme jonkun piirteen, jota muissa ei ole, saa se voimakkaamman osan omasta kuvastamme. Voimme myös oppia itsestämme sen perusteella, miten muut meidät näkevät. Tämä johtuu siitä, että suurin osa ihmisen ominaisuuksista on sosiaalisia. Minäkuva alkaakin rakentua juuri vuorovaikutustilanteissa muiden ihmisten kanssa. (Hankonen, ym. 2015, 168-169.)

Se, miten muut näkevät meidät vaikuttaa vahvasti omaan minäkuvaamme. Siksi ihmisen minäkuva muuttuu koko elämän ajan, sillä ihmissuhteemme muuttuvat. Toiset ihmiset voivat vahvasti vaikuttaa minäkuvaan, mutta eivät muokkaa sitä kokonaan. Ihminen itse tekee johtopäätöksensä ja täten muokkaa oman minäkuvansa. Mutta onko ihmisellä vain yksi minäkuva? Ainakin ihminen tuo itsestään esiin erilaisia piirteitä eri tilanteissa. Myös jotkin ominaisuuksiemme ovat itsellemme tärkeimpiä kuin toiset. Näin ollen korostamme niitä helpommin omassa toiminnassamme. (Hankonen, ym. 2015, 169-171.) Nuoren elämässä voi olla havaittavissa erilaisia minäkuvia. Kaveripiirissä tuodaan esiin toisenlaisia vahvuuksia ja ominaisuuksia, kuin kotona. Myös eri kaveripiireissä voidaan käyttäytyä eritavoin. Luokassa hiljainen ja omissa oloissa viihtyvä nuori voi luokan ulkopuolisten kavereiden kanssa käyttäytyä aivan toisin. Jokainen tuo kussakin ryhmässä esiin sitä puolta itsestään mitä haluaa. Näistä yksilöllisistä minäkuvista lähdetään sitten tarpeiden tuleen muokkaamaan toimivaa ryhmää.

4.2 Nuoren hengellisen kasvun tukeminen

Jokainen ihminen on omalla tavallaan hengellinen. Se, kuinka oma hengellisyys näyttäytyy elämässä, vaihtelee ihmisten välillä paljon. Joillakin se näkyy selkeästi ulospäin, mutta jotkut sitä ei havaitse edes itsekkään. Nuoren elämässä myös hänen hengellinen kasvu on muutoksessa. Vuonna 2016 rippikouluun osallistui 85,8% koko Suomen 15-vuotiaista, tai sinä vuonna täyttävät (Rippikoulun tavoittavuus % kunnan ikäluokasta 2016). Voidaan siis todeta, että valtaosa suomalaisista 15-vuotiaista käy rippikoulun, jossa nuori pääsee tutustumaan omaan hengellisyyteensä. Suurin osa osallistui kesän 2016 aikana leirimuotoiseen rippikouluun, joissa oli yhteensä 37 517 osallistujaa. Toiseksi yleisin rippikoulun käyntimuoto oli päivärippikoulu, joihin osallistui 2 777 nuorta. (Rippikoulut ja rippikoulun käyneet koko kirkko 2016.) Rippikoulun aikana nuoret saavat oppia Evankelis-lutherilaisesta kirkosta, mutta usein heille annetaan myös tietoa omasta hengellisestä kasvusta ja sen hoitamisesta.

Nuoren voi olla hankala ilmaista sanoilla sitä, mikä hänelle on tärkeää, mitä hänen ajatuksensa ovat elämästä tai omasta suhtautumisesta uskontoon. Siksi nuorten kanssa työskentelevän on tärkeä tuntea omaa hengellisyyttään ja sitä, miten hän sitä itse hoitaa. On myös tärkeä nähdä nuoren herkkyyks sekä ainutkertaisuus. (Tuominen 2005, 38.) Ihmisen kehitykseen kuuluu erilaisia herkkyykskausia, jolloin jonkin tiedon tai taidon oppinen on helpompaa. Uskonnollisissakin asioissa on omia herkkyykskausia. Belgialaisen uskontopsykologi Antoine Vergoten mukaan varhaislapsuus ja murrosikä ovat tärkeässä osassa ihmisen hengellisyyden muodostumisessa. (Räsänen 2004, 105.) Lähtökohtaisesti on tärkeintä toimia nuoren tukena tämänkin kasvutilanteen aikana. Se, että työntekijä voi tukea nuoren hengellistä kasvua, ei aina automaattisesti tarkoita sitä, että työntekijän tulee olla kirkon työntekijä tai edes jäsen. Nuoren kanssa voi käydä aiheesta avointa keskustelua ja pohtimista tarpeen tullen missä vain. Nuoren ajattelua tulee vahvistaa, eikä tukahduttaa. On tärkeä antaa tilaa kysyä ja ihmetellä elämää. (Tuominen 2005, 40.) On hyvä, että työntekijä itse tiedostaa oman suhtautumisensa ja hengellisen tiensä. Myös avoinmieli ja kiinnostus ovat muistamisen arvoisia asioita. Nuorelle on tärkeä antaa tilaa ja aikaa oman hengellisyyden löytämiseen (Tuominen 2005, 51).

4.3 Mediakasvatus

Nuoret elävät median kanssa aivan erilaisessa maailmassa kuin heidän kasvattajansa. Tv, radio ja etenkin netti vievät paljon aikaa. Nuori ei halua olla vain vastaanottajana median sisällöstä, vaan myös itse luoda sitä. He haluavat saada oman äänensä kuuluviin. Tämä voi tosin hämärtää yksityisyyden ja julkisuuden väliä. (Autio & Rislakki 2011, 7-8.) Kasvattajan tärkeä tehtävä on lisätä nuoren tietoisuutta mediasta ja sen eri puolista. Tätä kutsutaankin mediakasvatukseksi. Kuitenkaan mediakasvatus ei ole niin yksiselitteinen asia. Jo sana mediakasvatus rakentuu kahdesta sanasta, joilla yksittäin on vahva tiedollinen asema; kasvatus ja media. (Merilampi 2014, 29.) Molemmat sanat tuovat varmasti jokaiselle mieleen jotain siihen liittyvää. Kasvatus voi herättää pohtimaan millainen on hyvä kasvatus ja media taas nostaa esiin omankäsityksen toimivasta mediasta. Pelkästään sana mediakasvatus ei ole haasteellinen, se myös velvoittaa kasvattajaa. Kasvattajan on tärkeä tuntea mediasta nousevia käsitteitä, kuten esimerkiksi viestintätutkimuksia, mediatieteet sekä kirjallisuustieteet. Kasvatus taas tuo mukaan vielä kehityspsykologisen näkökulman. (Merilampi 2014, 29.) Kyse ei ole mistään yksinkertaisesta netin käytön opettamisesta nuorille. Media tarjoaa laajasti mahdollisuuksia toimia nuorten kanssa heille luonnollisessa ympäristössä. Mediakasvatusta voidaankin lähestyä useasta näkökulmasta. Se voi olla vaikkapa teknisen osaamisen lisäämistä tai taidekasvatusta. Mediakasvatus voi olla myös pedagoginen mahdollisuus yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja sen analysointiin. (Autio & Rislakki 2011, 8.)

Mediakasvatuksesta voidaan puhua myös erilaisina kielikuvina. Suoranaisesti kielikuvat eivät viittaa mediakasvatukseen, mutta lyhyesti avattuna avaavat uusia näkökulmia asiaan. (Merilampi 2014, 30.) Kirjassa Mediakasvatuksen perusteet on esitelty seuraavanlaisia kielikuvia. Mediakasvatusta voidaan pitää viestinnän viidakkona. Tässä kielikuvassa media nähdään valmiina pakettina, joka annetaan eteenpäin. Siihen ei siis itse voida vaikuttaa mitenkään. Media on ikään kuin luonnonvoima, johon tulee vain sopeutua. (Merilampi 2014, 32.)

Mediaa voidaan myös kuvailla surffauksena. Se on median pintaraapaisua, joka vaatisi vielä syvempää tiedon lisäämistä. Media voi johdattaa surfaajansa niin kutusuttuun myrskynsil-mään, josta täytyy vain osata selviytyä. (Merilampi 2014, 32.) Nämä kaksi kielikuvaa antavat mediasta pintapuoleisen käsityksen. Ikään kuin se olisi jotain, mikä vain annetaan ja jätetään vastaanottaja oman onnensa nojaan. Mediaa voidaan myös kuvailla syvemmin. Verkkokuto-jana tuodaan myös antajan rooli mukaan. Media ei ole vain yksipuolista saamista vaan moni-muotista, joka saattaa hämärtää sisäistä-, keskinäistä-, ja yleisviestinnällisiä rajoja. Verkosto muodostuu siitä, millainen median ja verkoston rakenne on, sekä käyttäjien suhteesta verk-koon. Tämä kuvaa aktiivista median käyttöä. (Merilampi 2014, 32-33.)

Media voidaan nähdä myös tiedon valtatieenä. Tässä kielikuvassa mediaa kuvataan ikään kuin ajotieksi, jossa tarvitaan liikennesääntöjä siitä selviytyäkseen. Kuitenkaan tiellä ei voida välttää vaaratilanteita edes sääntöjen kanssa. Media rikkoo aikojen ja paikkojen rajoja. (Merilampi 2014, 33.) Kun tässä kielikuvassa median käytölle luodaan sääntöjä, antaa lastenkammari nä-kemys sille vapautta. Se on ikään kuin vapaankasvatuksen ajatus, jossa lapsen huone täytetään erilaisista median tiedostoista, eikä kasvattaja tiedä niistä. Lapelle annetaan vapautta median käyttöön. (Merilampi 2014, 33-34.) Median kuvaaminen voi olla hyvin kirjavaa ja ehkä jopa sekavaa. Edellisistä kielikuvista useampi voi olla kuvaus omasta ajatusmaailmasta mediakasvatuksessa. Usein mediakasvatus onkin näiden kielikuvien sekoitusta. Milloin halutaan antaa tarkat ohjeet, milloin on parasta toimia vain vastaanottavana osapuolena. Viimeisessä kieliku-vassa media nähdäänkin sillanrakennustehtävänä. Tässä ajatuksessa yhdistellään käytäntöä ja moraalia. Miten eri kysymyksiä yhdistellään ja käsitellään mediakasvatuksessa. Se onkin use-ammasta asiasta koostuva summa. (Merilampi 2014, 34.) Näin ollen voidaan todeta, että vii-meinen kielikuva kokoaa mediakasvatuksen yhteen. Se on vaihtelevaa ja ajatuksia herättävää, eikä ollenkaan yksiselitteistä ja helposti toteutettavaa. Eikä sen tarvitsekaan olla.

Tänä päivänä sana media yhdistetään helposti sosiaaliseen mediaan. Sosiaalisella medially tar-koitetaan niin yksityistä kuin julkista kommunikointia, kuvallisen ja sanallisen tiedon lähettä-

mistä sekä perustiedon lisäämistä (Merilampi 2014, 81). Sosiaalisen medianpalveluita ovat esimerkiksi Facebook, Instagram ja Twitter, jotka tarjoavat käyttäjälleen eri tavoin edellä mainittuja toimintoja. Sosiaalinen media ja sen luomat verkostot ovat saaneet mukaansa monet ihmiset. Sen parissa vietetään paljon aikaa arjen keskellä. Teknologian kehityksen myötä syntyneet älypuhelimet ovat tuoneet sosiaalisen median melkeinpä huomaamatta vieläkin enemmän elämäämme. (Kanervio & Pulkkinen 2014, 120-121.) Kuten mediallyllä muutenkin, myös sosiaallyllä mediallyllä on omat haitta ja hyötypuolensa. Pahimmillaan nuori voi eristäytyä täysin omiin oloihinsa. Ihmissuhteet saattavat supistua pieniin määriin, sillä kommunikointi on koneen välityksellä tapahtuvaa ja ajoittain myös todellisuudesta vieraannuttavaa. Sosiaalinen media voi kuitenkin tarjota myös vaikkapa aroille nuorille mahdollisuuden kommunikointiin. Netin kautta voidaan tutustua uusiin ihmisiin, jotka uskalletaan myöhemmin tavata myös kasvotusten. (Kanervio & Pulkkinen 2014, 121.)

Sosiaalisen median käyttö vaatiikin sääntöjä ja ohjeita. Nuoret eivät aina ymmärrä vaikkapa kommentointiensa seurauksia. Harmiton vitsin heitto voi aiheuttaa suuriakin väärinymmärryksiä. Yleensä nuoret unohtavat, että heidän kommenttinsa ovat usein julkisia ja näin ollen kaikkien nähtävillä. Tätä varten tarvitaan uudenlaista ajattelumallia, joka toimii paremmin muuttuneessa maailmassa. (Kanervio & Pulkkinen 2014, 121-122.) Tässä tilanteessa tarvitaan kasvattajaa, joka ymmärtää edes jotakin media kasvatuksesta. Mediasta ei kannata tehdä mitään pelottavaa ja hallitsematonta. Se on luonnollinen osa nuorten elämää, joten on tärkeätä, että se on osana myös kasvattajien arkea. Sosiaalinen media tuo uusien asioiden hallitsemisen osaksi kasvatustyötä. Se myös tarjoaa lukuisia työkaluja työn toteuttamiseen.

Sosiaalisen median lisäksi on noussut myös pelikulttuuri. Tällainen osallistava viihde on nostanut suosiotaan eri ikäisten ihmisten parissa. Kuitenkin lapset ja nuoret ovat eniten osallisena pelimaailmassa. (Merilampi 2014, 82-83.) Sosiaalinen media onkin mahdollistanut monien pelien pelaamisen sisällä, ulkona olemisen sijasta. Monille nuorille pelaaminen onkin aktiivinen harrastus. Osalle se toimii kehittäväenä, mutta joillekin pelaamisesta voi muodostua ongelma. (Kanervio & Pulkkinen 2014, 125.) Pelit voivat toimia opettavaisina satujen tapaan. Pelaaja

kohtaa pelissä pahan, joka voi edesauttaa tosielämässä vastoinkäymisten selvittämisessä. Myös peliin luotu roolihahmo antaa nuorelle tilaa kokeilla eri rooleja ja identiteettejä. (Merilampi 2014, 83.) Ongelmallista pelaamisesta ei yleensä tee sen parissa vietetty aika, vaan juurikin sen vaikutus muuhun elämään. Pelaaminen on ongelma silloin, kun se hallitsee nuoren elämän eri alueita, eli pelkkä aktiivinen pelaaminen ei ole ongelma. (Kanervio & Pulkkinen 2014, 125.) Kasvattajalla on tärkeä rooli toimia nuoren pelaamisen tarkkailijana. Jos pelaaminen ei haittaa nuoren arkielämää, kuten yöunia tai koulussa käyntiä, ei siihen todennäköisesti ole syytä puuttua. Jos pelaaminen vie nuoren aikaa kaikesta muusta, on asiaan tärkeä puuttua jo varhain.

4.4 Nuorten päihteiden käyttö ja terveys

Päihteet ovat osa nuoren elämään, tavalla tai toisella. Siksi niistä on hyvä tietää perusasioita, jotta nuorten kanssa voidaan asioita ottaa esiin. Käsittelen osuudessa päihteinä alkoholia, tupakkaa, nuuskaa sekä kannabista.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos järjestää joka toinen vuosi kyselyn nuorten kouluhyvinvointiin liittyen. Kyselyssä vastataan muun muassa päihteitä koskeviin kysymyksiin sekä arvioidaan omaa terveyttä. (Kyselylomakkeet.) Kyselyn tuloksia voidaan hyödyntää niin kouluissa, kunnissa kuin valtakunnallisesti. Koulut saavat tietoa oppilaidensa hyvinvoinnista ja voivat hyödyntää tietoaan esimerkiksi terveyskasvatuksen suunnittelussa. Kunnat taas saavat apua esimerkiksi hyvinvointistrategioiden suunnitteluun sekä lasten- ja nuortenpolitiikan ohjelmien suunnitteluun. Valtakunnallisella tasolla vastauksia hyödynnetään esimerkiksi lakien toimeenpanossa ja niiden seuraamisessa. (Kouluterveyskysely.)

Voidaan siis todeta, että nuorten hyvinvoinnista ollaan kiinnostuneita ja sitä halutaan seurata tiiviisti. Aktiivisella seurannalla saadaan esimerkiksi päihdekasvatus pidettyä sellaisena, joka nuorille on aiheellista.

Nuorten päihteiden käyttö on jo vuosikymmenten ajan ollut esillä oleva asia. Yhteiskuntamme kehittyessä on päihteiden suvaitsevaisuus lisääntynyt. On kuitenkin vaikea arvioida, mitkä kaikki tekijät vaikuttavat päihteiden käyttöön. (Kanervo & Pulkkinen 2014, 130.) Päihteitä vastaan tehtävä ehkäisytyö on koko yhteiskunnan työtä, sillä kyseessä on enemmän kuin yhden ihmisen valinnat ja vastuut. Ehkäisevän työn kohteena ovat kaikki ja tavoitteet tulee asettaa siltä pohjalta, mitä juuri se kohderyhmä tarvitsee. (Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen, 2015.)

4.4.1 Alkoholi

Yleisin päihde Suomessa on alkoholi. Alkoholin käyttö on viimeisen 40 vuoden aikana lisääntynyt ja tullut osaksi niin arkipäivää kuin muitakin tilaisuuksia, joissa se ei ennen ole ollut. Näin ollen alkoholin käyttö on suuritekiä kansanterveydessä, myös nuorten elämässä. (Kanervo & Pulkkinen 2014, 130.) Vaikka alkoholi on yleisesti suuri ongelma eri ikäryhmillä, on nuorten kohdalla myös positiivisia havaintoja asiasta. Sosiaali- ja terveysministeriön laatimassa raportissa nuorten terveystapakyselystä 2015 on todettu, että raittiiden nuorten määrä on selvästi ollut kasvussa. Esimerkiksi 14-vuotiaiden parissa raittius on noussut kymmenen prosenttiyksikköä vuosien 2013 ja 2015 välillä. (Kinnunen, Lindfors, Ollila, Pere & Rimpelä 2015, 41.) Myös 14-16-vuotiaiden nuorten kuukausittainen humalahakuinen juominen on vähentynyt 2000-luvulla. Samalla 12-vuotiaiden alkoholin käyttö on harvinaista. (Kanervo & Pulkkinen 2014, 131.) Näiden tutkimusten valossa voidaan todeta, että alkoholin käyttö nuorten parissa on vähentymässä. Tietenkään se ei ole kokonaan poissa, joten nuorille on edelleen tärkeä tarjota tukea ja tietoa alkoholin vaikutuksista. Useissa tutkimuksissa on kuitenkin todettu alkoholilla olevan vaikutusta muun muassa nuoren oppimiskykyyn sekä aikuisiällä tehtäviin päätöksiin. Lisäksi liian aikaisin aloitettu käyttö voi johtaa ongelmakäyttöön sekä riippuvuuteen. (Kanervo & Pulkkinen 2014, 131.)

Alkoholin käytöstä löytyy tietoa ja tilastoja, joita myös nuorille kerrotaan eri yhteyksissä. Mutta onko tällainen tilastojen ja fakta-asioiden kertominen toimivin ratkaisu nuorten kanssa tehtävässä päihdekasvatuksessa? Ja missä vaiheessa ennaltaehkäisevää työtä on tärkeä alkaa tehdä? Kouluissa on hyvä järjestää päihteitä ehkäiseviä teematunteja eri ikäryhmille. Käsiteltävät aiheet on noustava nuorten tarpeista. Eri ikäryhmille on hyvä järjestää myös erilaisia tapoja asian käsittelyyn. Alkoholista kertomiseen voidaan ottaa erilaisia näkökulmia eri vaiheissa. Aluksi voidaan paneutua omaan suhtautumiseen ja käyttöön, josta voidaan siirtyä siihen, miten itse suhteutuu muiden alkoholin käyttöön ja miten siihen voi puuttua. Etenkin vanhemmilla nuorilla voi olla huolia omien ystävien tai perheenjäsenten alkoholin käytöstä. Aiheeseen voidaan perehtyä erilaisilla menetelmillä. On hyvä kertoa faktoja, mutta on tärkeä myös antaa nuorille tilaa pohtia asiaa. Teeman ympärille voidaan kehittää toimintaa, kuten esimerkiksi erilaisia rasteja tai itsetehtävää valistustyötä. Tekemisen ja itse asiaan perehtyminen antaa usein nuorelle enemmän pohdittavaa kuin se, että joku kertoo luokanedessä tilastotietoja.

4.4.2 Tupakka ja nuuska

Kuten alkoholin käyttö, myös tupakan käyttö on nuorten keskuudessa vähentynyt 2000-luvulla. Terveystapatutkimuksen mukaan vuonna 2013 17 prosenttia 16-18-vuotiaista tupakoi päivittäin. Terveys 2015 -kansanterveysohjelmassa tavoitteena oli vähentää nuorten tupakointi 15 prosenttiin. (Kanervo & Pulkkinen 2014, 132.) Vuoden 2015 tutkimusten mukaan 16-18-vuotiaista työtäistä 13 prosenttia ja pojista 14 prosenttia tupakoi. Näin ollen tavoite nuorten tupakoinnista toteutui. Myös tupakankokeilu on laskenut suosiotaan myös täysi-ikäisten nuorten parissa. Yleisesti kokeilu tapahtuu 13-16-vuoden iässä. Nuoret hankkivat tupakkatuotteita useimmin kavereidensa kautta. (Nuorten tupakointi.)

Vaikka nuorten tupakointi on laskussa, on se silti suuri riski terveydelle. Tupakointi ei vahingoita vain polttajaa, vaan myös muita. Jo tupakan savussa on vaarallisia ja haitallisia aineita,

jotka voivat altistaa etenkin lapset astmaan. (Kanervo & Pulkkinen 2014, 132.) On siis tärkeä tuoda nuorten tietoon tupakoinnin haittapuolia myös siitä, mitä jo pelkästään tupakansavu voi aiheuttaa nuoren kehitysvaiheessa.

Siinä missä alkoholi ja tupakka ovat vähentyneet nuorten keskuudessa, on tilalle tullut uusi päihde, nuuska. Nuuska on usein liitetty poikiin sekä joukkueurheilijoihin. Kuitenkin myös tyttöjen nuuskan käyttö on lisääntynyt viime vuosina. Vaikka nuuskan myynti on Suomessa laitonta, ei sen käyttö ole. Lisäksi tuonti Suomeen on yleistynyt ja näin tuote on tullut helpommin myös nuorten pariin. (Kanervo & Pulkkinen 2014, 132-133.) Vuonna 2015 nuuskaa oli 12-vuotiaista pojista kokeillut yksi prosentti, 14-vuotiaista 14 prosenttia, 16-vuotiaista 32 prosenttia ja 18-vuotiaista 47 prosenttia. Päivittäinen tai silloin tällöin käyttö on kylläkin pojilla vähäisempää. 12-vuotiaissa päivittäistä käyttöä ei juuri ilmennyt, 14-vuotiaiden parissa 4 prosenttia, 16-vuotiaiden parissa taas 12 prosenttia ja 18-vuotiaiden keskuudessa 17 prosenttia kertoo käyttävänsä nuuskaa säännöllisesti. Toisin sanoen, nuuska ei tunnu olevan päivittäisessä käytössä, vaan enemmänkin satunnaisessa. (Nuorten tupakointi.)

Tyttöjen keskuudessa on nuuskan käyttö selkeästi poikia harvinaisempaa. Kuitenkin sen käyttö ja kokeilu on yleistynyt heidänkin parissa vuodesta 2005, etenkin 18-vuotiaiden keskuudessa. Tytöistä nuuskaa oli kokeillut vuonna 2015 14-vuotiaista 5 prosenttia, 16-vuotiaista 15 prosenttia ja 18-vuotiaista 26 prosenttia. Päivittäistä tai satunnaista käyttöä ilmeni 14-vuotiaissa yhdellä prosentilla, 16-vuotiaissa 3 prosentilla ja 18-vuotiailla viisi prosenttia. (Nuorten tupakointi.) Näin ollen nuuskan käyttö on tyttöjen keskuudessa selkeästi harvinaisempaa, kuin poikien, mutta ei kuitenkaan täysin vierasta.

Nuorille olisi tärkeä tuoda enemmän esiin nuuskan haittapuolia ja sitä, että myös se voi aiheuttaa riippuvuutta. Joskus nuuskaa voidaan myös ajatella tupakan korvikkeena tai terveellisempänä vaihtoehtona, mutta näin ei ole. Nuuskan on todettu olevan haitallinen verenkierrolle, joten urheilupiireissä se heikentää harjoittelun tulosta. (Kanervo & Pulkkinen 2014, 133.) Nuuskan käyttö kohdistetaan usein poikiin ja joukkueurheilijoihin. Näissä piireissä nuuska on

toki ongelma, mutta ei ainoa paikka jossa sitä esiintyy. Nuuskan haitat ovat tärkeä tuoda esiin kaikille nuorille. Kouluissa järjestetään usein tupakkavastaisia päihdevalistuksia, joissa olisi hyvä tilaisuus ottaa esiin myös nuuskan käyttö. Monesti kuulee, että nuuskan käytöllä juuri korvataan tupakointia, sillä nuuskaaminen on helpompaa pitää salassa. Se ei kuitenkaan ole ollenkaan parempi vaihtoehto ja se tuntuu välillä unohtuvan. Tietenkään se, että nuorille vain kerrotaan faktatietoa ei poista nuuskan käyttöä, mutta se antaa hyvän pohjan aiheen jatkokeskustelulle. Nuuskan käytön lopettamisessa on tärkeä tukea nuorta. Asiaa voidaan yhdessä pohdita ja löytää ratkaisuja nuuskaamisen lopettamiseen.

4.4.3 Kannabis

Kannabiksen käyttö ja kasvatukset ovat yleistyneet Suomessa viime vuosien aikana merkittävästi. Kannabiksen käyttö ei toki ole vain nuorten parissa esiintyvä ilmiö, mutta on myös läsnä siellä. Käytön lisääntynyt määrä voi olla merkki päihteitä kohtaan lisääntyneestä suvaitsevaisuudesta. Käytön lisäksi, myös huumeainerikokset ovat kasvaneet kotikasvatuksen myötä. Huumeet Suomessa 2020 -ennakointitutkimuksen mukaan etenkin kannabiksen kotikasvatusta tulee lisääntymään vuosien aikana huomattavasti. (Kanervo & Pulkkinen 2014, 134.) THL:n tutkimuksen mukaan 700 000 suomalaista on joskus elämänsä aikana kokeillut kannabista. Näistä henkilöistä 6 000-8 000 ovat päivittäiskäyttäjiä. Vuonna 2015 tehdyssä ESPAD-tutkimuksessa, jossa kartoitetaan koululaisten päihteidenkäyttöä Euroopassa, ilmeni, että suomalaisista 15-16-vuotiaista 8% on kokeillut kannabista vähintään kerran. Vastaava luku oli Euroopan tasolla 16%. (Kannabiksen käyttö Suomessa, 2017.) Vaikka suomalaisten nuorten kannabiksen käyttö on tilastollisesti Euroopan keksiarvon alapuolella, on se silti huolestuttava. THL on tutkimusten pohjalta huomannut, että vaikka muiden päihteiden käyttö on nuorten parissa laskevaa, kannabiksen käyttö ja kasvatukset ovat nousussa (Kannabiksen käyttö Suomessa, 2017).

Kasvava kannabiksen käyttö tuo uusia haasteita nuorten kanssa työskentelyyn. Käytön ja kasvatuksen haittoja ei aina mietitä loppuun. Nuori voi ajatella, ettei yhdestä kokeilusta voi tulla ongelmia. On kuitenkin tärkeä painottaa, että jokainen reagoi erilaisiin aineisiin eri tavalla. Siinä missä toiselle kokeilu jää yhteen kertaan, voi toiselle alkaa muodostua riippuvuutta nopeastikin. Nuoret elävät ryhmien keskellä, jotka voivat luoda heille paineita. Jos kaverit ovat kokeilleet kannabiksen polttoa, on kynnys itsekin kokeilemiseen pienempi.

Kannabis ei tietenkään ole ainoa huumausaine, jota nuorten parissa liikkuu. Kuitenkin tänä päivänä se on ollut paljon esillä muun muassa sen lääketieteellisen puolensa vuoksi. Huumausaiheet ovat hankala aihe käsitellä, sillä niiden vaihtelu on hyvin nopeaa. Eri asuinalueilla ja paikkakunnilla on nuorilla omia ongelmallisia aineita, joihin täytyy puuttua. Tämän myötä työntekijöiden on tärkeä olla valppaana. On hyvä tietää, millaisia ongelmia juuri oman alueen nuorilla on ja lähteä hakemaan siihen ratkaisuja.

5 MATERIAALIPANKIN KEHITTÄMINEN

Opinnäytetyöni ideointi alkoi keväällä 2016, jolloin pidimme palaveria työelämäohjaajani kanssa. Olin aikaisemmin ilmaissut kiinnostukseni tehdä opinnäytetyön OSAVA-hankkeelle, sillä koen koulunuorisotyön hyvin tärkeäksi ja kiinnostavaksi. Kävimme läpi erilaisia vaihtoehtoja hankkeen kautta nousseisiin opinnäytetyö aiheisiin. Listalta nousikin esiin tämä opinnäytetyöaihe, joka kuulosti heti mielenkiintoiselta. Haluan itse työssäni hyödyntää uusia ideoita ja materiaaleja niin hyvin, kun pystyn, mutta olen huomannut nopeasti sen, kuinka työlästä uusien ideoiden ja toteutustapojen etsiminen voi välillä olla. Kirjallisuutta ja nettilähteitä on tänä päivänä, vaikka kuinka paljon. Joskus on vain helpompi pysyä vanhoissa toimintatavoissa tai hakea ideoita kirjoista joita on vuosia jo käytetty. Niinpä halusin luoda nettiin paikan, jota voin myös itse hyödyntää ja joka voi helpottaa monien muidenkin työtä. Tiedän, että vastaavia sivustoja on jo olemassa, mutta välillä niiden materiaali ei ole enää toiminnassa tai sivustolla on vain yhteen asiaan koottuja ideoita. Opinnäytetyöni tarkoitus onkin tehdä pohja materiaalipankille, jota tulevaisuudessa päivitetään ja muokataan.

Lähdin rakentamaan työtä teorian pohjalta, joka hieman rajaisi aiheitani nettisivun materiaalin etsinnässä. Kuitenkin myös teoriaa löytyi paljon, joten itselläni oli työtä saada rajattua aiheita kiinnostavaksi ja sellaisiksi, jotka tukisivat myös kokoamaani materiaalia. Aiheet ovat nousseet OSAVA-hankkeen kautta, kuten aikaisemmin jo kerroin, joten niitä ei itseni tarvinnut rajata ja pohtia. Teoriaa kirjoittaessani keräsin ylös vastaan tulevaa materiaalia, lähinnä kirjoja.

Keväällä 2017 paneuduin paremmin nettisivun sisältöön. Etsin materiaalia niin kirjastoista kuin Google-hakukoneen avulla. Selailin useita sivustoja ja pohdin niiden sopivuutta yläkoulu-ikäisten parissa tehtävään työhön, joka on OSAVA-hankkeen kohderyhmä. Tarkoitukseni oli kerätä laajasti erilaisista lähteistä ideoita, myös sellaisia, joissa olisi hieman teoretietoa mukana. Joidenkin nettisivujen ja materiaalien haku oli helppoa, sillä tiesin itse jo etukäteen

muutamia hyviä lähteitä. Esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton sivustoa olen hyödyntänyt paljon. Kuitenkin löysin sieltä myös paljon uusia käyttökelpoisia ideoita.

Yllättäviä lähteitä tuli myös eteeni. Esimerkiksi Mielenterveysseuran tuntirunko tunnetaidoista yllätti todella positiivisesti. Tunnin runko on selkeä ja sen pohjalta olisi luultavasti helppo toteuttaa tunti. Se onkin yksi materiaaleista, jonka haluan ehdottomasti tulevaisuudessa testata työelämässä, sitten kun siihen tulee tilaisuus.

Halusin nettisivun julkaisun päätteeksi saada siitä myös palautetta, joka voisi helpottaa sivuston jatkokehittelyä. Tein lyhyen kyselyn, jossa esittelin sivuston ja keräsin muutaman kysymyksen avulla palautetta sen toimivuudesta ja asioista, joita sinne vielä kaivataan. Kysely lähetettiin OSAVA-hankkeen yhteistyötahoille.

5.1 OSAVA-hanke ja Settinetti

OSAVA-hanke, eli ”Osallisuuden vahvistaminen nuorten kasvuympäristöissä ja kasvuyhteisöissä”, on Euroopan sosiaalirahaston tukema hanke. Hanke alkoi 1.9.2015 ja päättyi 31.5.2018. Hankkeen tarkoituksena on muun muassa vahvistaa nuorten osallisuutta heille luonnollisessa ympäristössä, koulussa. Hankkeen alueen toimii Ylivieskan ja Nivala-Haapajärven seutukunta. Hankkeen pilotti kouluina toimivat yläkoulut Alavieskasta, Ylivieskasta ja Haapajärveltä sekä Raudaskylän kristillinen opisto. (OSAVA - Osallisuuden vahvistaminen nuorten kasvuympäristöissä ja kasvuyhteisöissä 1.9.2015 - 31.5.2018 (S20325)) hankkeessa toimii yksi hanketyöntekijä sekä projektipäällikkö.

Hankeen aikana on toteutettu lukuisia erilaisia tapahtumia eri yhteistyötahojen kanssa. Hankkeessa on toteutettu muun muassa koulupäivystyksiä jokaisella kolmella yläkoululla, teematunteja sekä ryhmäytyksiä, pelitapahtumia sekä Oma Pää! -kurssi Ylivieskassa ja Haapajär-

vellä. (OSAVAhanke 2017.) Lisää tietoa OSAVA-hankeen tapatumista saa muun muassa hankkeen blogista ositteesta <https://osavablog.wordpress.com/2017/05/30/kesaterveiset-osava-hankkeesta/>.

Itse olen ollut kiinnostunut koulussa tehtävästä nuorisotyöstä jo useamman vuoden ajan, joten kun Centria aloitti OSAVA-hankkeen, innostuin heti toteuttamaan opinnäytetyöni hankkeelle. Työni on yksi hankkeen kautta tuotetuista materiaaleista, jotka jäävät käyttöön myös hankkeen päättymisen jälkeen. Materiaalipankin kasaamisen aikana tein opintoihini liittyvän harjoittelun hankkeella, joka antoi itselleni paljon ideoita ja materiaali työhöni.

Settinetti on Oulun eteläisen alueen nuortentiedotuskeskus. Internet-sivuston lisäksi settinettikeskukseen kuuluu myös fyysinen tiedotuspiste. Settinetti toimii Ylivieskan, Nivala-Haapajärven sekä Siikalatvan seutualueilla. Tiedotuspisteet toimivat jokaisella kunnalla joko kirjaston tai kunnan nuorisotyön tiloissa. Settinetti sai alkunsa Ylivieskassa toimineen NUORET-projektista 2001-2003, josta se irtautui itsenäiseksi 2004. (Oulun Eteläisen alueen nuorten tieto- ja neuvontapalvelut.)

Settinetin-internetsivusto sisältää paljon tietoa nuorille. Sivustolta pääsee tutustumaan alueiden tapahtumiin, mutta sieltä löytää tietoa myös muun muassa opiskelusta, vapaa-ajasta, kansalaisuudesta ja asumisesta. (Settinetti.) Opinnäytetyöni myötä sivustolle tuodaan myös lisää tietoa työntekijöiden näkökulmasta.

5.2 Materiaalipankin suunnittelu ja esittely

Materiaalipankin sisältö pohjautuu kuuteen eri aihealueeseen. Aiheita ovat sosiaalinen-, osallistava-, media- sekä päihde- ja terveyskasvatus sekä elämänhallinnan ja nivelvaiheen tukeminen. Aiheet nousivat esiin hankkeistajani kautta, sillä nämä aihealueet koetaan tärkeäksi ja

hyödyllisiksi nuorten parissa työskennellessä. Seuraavaksi avaan hieman tarkemmin, mitä nämä aiheet pitävät materiaalina sisällään sekä esittelen materiaalin osuuden sivustolla.

Sosiaalisessa kasvatuksessa pidin lähtökohtana ryhmäytymistä ja minäkuvan vahvistamista. Ryhmäytys on toimintamuotona hyvin yleistä. Monissa kouluissa ryhmäytetään muun muassa uusia luokkia keskenään. Halusin materiaalissani tuoda työntekijöille mahdollisesti uusia ideoita ryhmäytyksiä varten, mutta myös tuoda esiin itsetunnon kanssa työskentelyn. Teoriaosuudessa käsittelen nuoren minäkuvan rakentumista, joten halusin tämän teeman tuoda mukaan myös materiaaliin. Ryhmäyttämisen kanssa yhdistin tämän teeman siksi, että pidän niitä itse osittain toisiinsa sidonnaisina. Kun nuorella on hyvä kuva itsestään, on hänen usein helpompi kohdata ja hyväksyä muut ympärillään.

Osallistava kasvatusta oli itselleni aiheina aluksi hankalin. Sen alapuolelle voisi koota materiaalia ja ideoita lähes mistä vain. Päätin koota teeman alle erilaisia menetelmämalleja. Materiaalissa löytyy ideoita kädentaidoista, kulttuurikasvatuksesta sekä liikunnallisesta menetelmästä. Koen itse, että juuri menetelmällisissä toiminnoissa nuori pääsee osallistumaan toimintaan. Olipa kyse sitten kädentaidoista tai liikuntaseikkailuista, toiminta harvoin onnistuu, jos nuoret eivät osallistu. Nuorien voi olla myös helpompi alkaa itse ideoimaan ja toteuttaa asioita, jotka pohjautuvat johonkin menetelmään. Esimerkiksi kerhojen ohjaamiset usein pyörivät jonkin menetelmän ympärillä, kuten sählykerhon pidossa menetelmänä on liikunta.

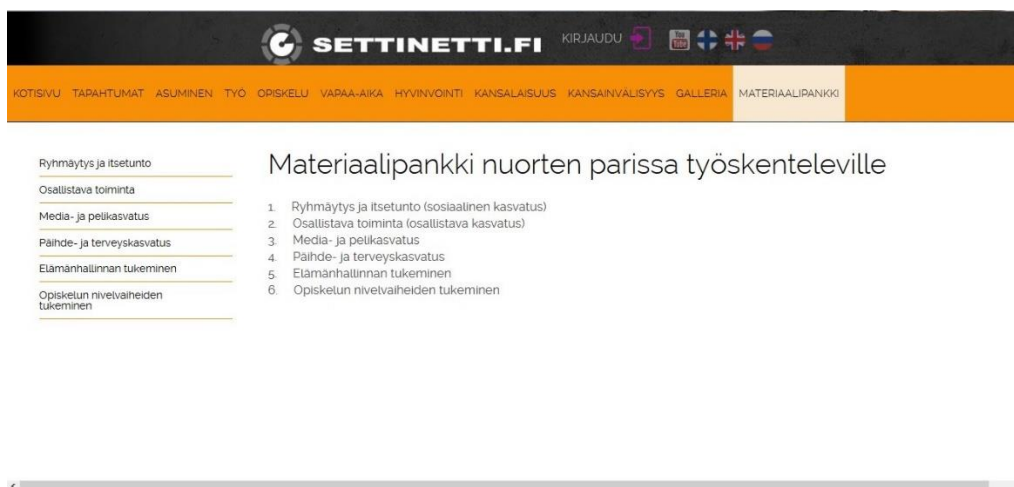
Mediakasvatus pitää sisällään niin median tietotaito-menetelmiä kuin pelaamiseen liittyviä materiaaleja. Halusin materiaalissa tuoda esiin erilaisia oppimiskokonaisuuksia mediaan liittyen, mutta nostaa esille myös tapahtumia joita tämän teeman äärellä on jo toteutettu. Materiaalissa löytyy myös linkit tämän hetken käytetyimpiin sosiaalisen median palveluiden nettisivustoille, joissa niihin voi tutustua enemmän. Sosiaalisen median palvelut ovat kuitenkin hyvin vaihtuvia.

Päihde- ja terveystkasvatus osioon kokosin erilaisia materiaaleja aiheiden ympäriltä. Useimpien linkkien takaa pystyy tilaamaan itselleen aiheeseen liittyvää materiaalia. Materiaalit pitävät sisällään muun muassa keskusteluaiheita, testejä sekä ideoita päihteiden käsittelyyn nuorten kanssa.

Elämönhallinnan tukemisessa nostin esiin muutamia sivustoja, jotka tarjoavat laajasti tietoa oman elämönhallitsemisesta. Näiltä sivustoilta työntekijä voi helposti hakea vinkkejä nuorille tai suoraan esitellä sivustoa heille. Lisäksi listasin materiaaliin muutamia kursseja ja välineitä, joiden avulla voidaan tukea nuoren elämönhallinnan taitoja. Näitä kursseja ovat muun muassa nuisku-kurssi sekä OSAVA-hankeen aikana kehitetty oma pää-kurssi.

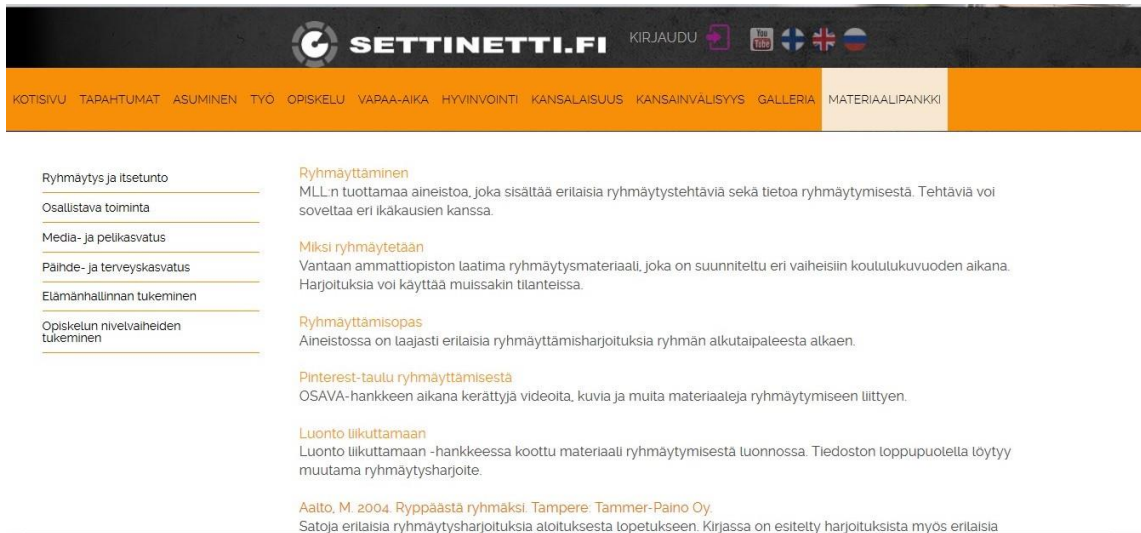
Nivelvaiheen tukeminen oli itselleni materiaalin kannalta hankalin aihe. Materiaali koostuu pääsääntöisesti muutamasta ideamallista, joissa painopisteinä ovat sekä alakoulusta yläkouluun siirtyminen kuin yläkoulusta siirtyminen toiselle asteelle.

Materiaalin rakenne on sivustolla samanlainen jokaisella aiheella. Materiaaliin löytää helposti settinetin yläpalkista, jossa sillä on oma paikkansa. Tämä linkki siirtyy materiaalin etusivulle, jossa on lyhyesti esitelty materiaalin aiheet. Sivuston sivupalkista pääsee käsiksi eri aiheiden materiaaleihin. (KUVA 1.)

KUVA 1. Materiaalipankin etusivu.

Jokaisesta aiheesta siirrytään sivuun, jossa on aina ensin otsikko, eli aihe, ja sen alapuolella siihen liittyvät linkit. Linkkien alapuolella on jokaisesta lyhyt kuvaus siitä, mitä materiaali pitää sisällään. (KUVA 2.)

KUVA 2. Esimerkki ryhmäytys ja itsetunto-osuudesta.

Linkki aukeaa samalla sivulle eikä uudelle välilehdelle. Tämä johtuu täysin siitä, että en onnistunut löytämään tällaista työkalua sivuston muokkaamisen vaiheessa. Jokaisen aiheen alapuolella on liitetty vielä kuva ulkonäköä piristämään. (KUVA 3.)

KUVA 3. Esimerkki ryhmäytys ja itsetunto-osuuden loput linkit ja kuva.

Tavoitteenani oli tehdä sivustosta helppokäyttöinen ja selkeä. Lyhyet kuvaukset materiaaleista liitin mukaan, sillä halusin materiaalin käyttäjien saavan etukäteen tietoa siitä, mitä kyseinen linkki pitää sisällään. Näin kaikkia sivun linkkejä ei tarvitse käydä välttämättä läpi.

5.3 Palautekysely ja tulokset

Sain settinetin materiaaliosuuden valmiiksi keväällä 2017, jonka päätteeksi laadin sen pohjalta lyhyen webropol-kyselyn. Kysely piti sisällään kuusi kysymystä, joista yksi oli arviointi asteikko aiheista. Kysely oli lyhyt, sillä sen tarkoituksena oli antaa sivuston jatkokäsittelylle pohjaa. (LIITE 1.)

Kyselyn kaksi ensimmäistä kysymystä olivat taustatietokysymyksiä, joissa kysyttiin vastaajan ammattia ja työskentely paikkakuntaa. Molemmat kysymykset olivat muodoltaan vaihtoehtokysymyksiä. Vaihtoehdot määräytyivät OSAVA-hankeen toiminta-alueista ja yhteistyötahoista. Kyselyn loput neljä kysymystä koskivat materiaalipankkia ja sen mahdollista jatkokehittelyä. Kolmannessa kysymyksessä vastaaja sai vastat kysymykseen materiaalin hyödyllisyydestä hänen työnsä kannalta kyllä-ei-en osaa sanoa-vaihtoehdoilla. Neljännessä kysymyksessä vastaaja kertoi, aikooko hän hyödyntää koottua materiaaliaan työssään. Vastausvaihtoehdot olivat tässä kysymyksessä kyllä, mahdollisesti, en osaa sanoa ja ei. Viidennessä kysymyksessä vastaaja määritteli, olivatko materiaaliin kootut aiheet hyödyllisiä hänen työnsä näkökulmasta. Jokainen aihe arvioitiin asteikoilla; en koe tarpeelliseksi, en koe kovinkaan tarpeelliseksi, en osaa sanoa, koen jokseenkin tarpeelliseksi ja koen erittäin tarpeelliseksi. Tällä kysymyksellä sivuston jatkokäsittelyssä voidaan painottaa enemmän niitä alueita, joita työntekijät kokevat eniten hyödyllisiksi työssään. Kyselyn viimeinen kysymys oli avoin kysymys, jossa vastaaja sai kertoa, mitä toivoisi materiaalipankkiin lisää.

Kysely toteutettiin vuonna 2017 touko- ja kesäkuun vaiheessa reilu kahden viikon aikana ja siihen vastasi kuusi henkilöä. Ammattikunnista vastaajista kaksi on opettajia, kaksi kunnan nuorisotyöntekijöitä, yksi järjestön nuorisotyöntekijä sekä yksi kouluvastaava. Alueellisesti vastaajia oli kaksi kaikilta kolmelta paikkakunnalta, Ylivieska, Alavieska ja Haapajärvi.

Materiaalia koskeva osuus keräsi vastaajilta yleisesti positiivista palautetta. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että koottu materiaali on hyödyllistä heidän työnsä kannalta. Kysyttäessä materiaalin käyttöä työssä, kolme vastaaja vastasi kyllä ja kolme mahdollisesti.

Kysyttäessä eri materiaalin tarpeellisuudesta, kukaan vastaajista ei kokenut mitään aihetta ei tarpeelliseksi. Ryhmäytyks ja itsetunto -osiossa kolme vastaajista koki aiheen jokseenkin tarpeelliseksi, kaksi erittäin tarpeelliseksi ja yksi ei kovinkaan tarpeelliseksi. Osallistavassa toiminnassa sekä media- ja pelikasvatus -osuuksissa myös kolme koki aiheen jokseenkin tarpeelliseksi, kaksi erittäin tarpeelliseksi ja yksi ei osannut sanoa. Päihde- ja terveystieteiden -aiheesta erittäin tarpeellinen ja jokseenkin tarpeellinen vastasivat molempiin kaksi. Yksi vastaaja ei osannut sanoa onko aihe tarpeellinen ja yksi ei kokenut aihetta kovinkaan tarpeelliseksi. Elämän hallinnan tukemisen kaksi vastaaja ei kokenut kovinkaan tarpeelliseksi, yksi ei osannut sanoa, yksi koki jokseenkin tarpeelliseksi ja kaksi erittäin tarpeelliseksi. Viimeinen aihe, eli nivelvaiheen tukemisen kaksi vastaajista ei osannut sanoa, onko aihe tarpeellinen ja toiset kaksi vastaajaa koki aiheen jokseenkin tarpeelliseksi. Sekä ei kovinkaan tarpeellinen, että erittäin tarpeellinen vastasi kumpaakin yksi.

Viimeiseen avoimeen kysymykseen ei tullut lisätoiveita materiaalin lisäämisen suhteen. Yksi vastaaja kertoi sivustolla olevan jo hänen mielestään hyvin tietoa. Toiveena oli, jos materiaalin linkit saisi auki toiselle välilehdelle, sillä nyt ne aukeavat samalla sivustolle, kun materiaali on. Tätä käytännön muutosta yritin itse tehdä sivustoa muokatessani, mutta en siinä vaiheessa onnistunut löytämään sivuston muokkauksesta toimintaa, jolla saisin linkit aukeamaan uudelle välilehdelle selauksen helpottamiseksi. Tämä onkin hyvä muokkausehdotus sivuston jatkotyöskentelyä varten.

Vaikka kysely ei kerännyt kovin montaa vastausta, antaa se ihan hyvän kuvan materiaalipankin toimivuudesta. Yleinen kokemus materiaalista oli positiivinen sekä se koettiin hyödylliseksi. Kiireinen kevätaika kyselyn tekemiselle on aina oma riskinsä, sillä monien työntekijöiden päivät ja sähköpostit ovat täynnä. Uskon kuitenkin, vaikka vastaajia ei ollut monia, että materiaalipankkia tulee hyödyntämään muutkin työntekijät työssään jollakin tavalla.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli luoda Settinetti-sivustolle materiaalipankki nuorten parissa työskenteleville. Tavoitteena oli tehdä materiaalipankki, jonka aiheet ovat tällä hetkellä pinnalla ja joille on tarvetta. Materiaalipankin tarkoituksena ei ollut olla täysin valmis, vaan tavoitteenani oli luoda sille pohja, jota voidaan jatkossa muokata ja täydentää tarpeiden mukaan. Kaikki käsiteltävät aiheet oli tarkoitus tuoda esiin materiaalipankin sisällössä, jolloin tulevaisuuden muokkaustyönä on lähinnä uusien materiaalien lisääminen sivustolle.

Materiaalin kokoamisosuus oli yllättävän pitkäkestoinen prosessi. Opinnäytetyöni alkuvaiheessa olin tietoinen siitä, että jokaisesta käsittelemästani aihealueesta löytyy tietoa ja materiaalia. Materiaalin etsinnässä kului kuitenkin paljon aikaa, sillä en työssäni halunnut tuoda esiin aivan kaikkea mahdollista, vaan halusin koota materiaalin toimivista ja muokkauskelpoisista lähteistä. Materiaalin etsinnässä pidin mielessäni sen, millaista materiaalia itse haluaisin työssä käyttää. Tein omia rajauksiani aiheiden parissa, jolloin työn määrä pieneni hieman, mutta toi samalla etsimistyöhön lisää rajoituksia. Koen kuitenkin, että tekemäni rajoitukset olivat hyviä. Poimin aihealueista itseni mielestä tärkeimmät piirteet, kuten sosiaalisesta kasvatuksesta käsittelin minäkuvaa sekä ryhmäyttämistä. Vaikka rajaaminen toi lisää haasteita materiaalin etsimisessä, auttoi se rajaamaan käsiteltävää aihetta ja sen ympärille muodostunutta materiaalipakettia.

Opinnäytetyöni alkuvaiheessa pohdin pitkään, missä vaiheessa materiaalia olisi hyvä alkaa kartoittaa. Tein päätöksen, että keskittyisin ensin työni teoriapohjaan, jonka kautta alkaisin koota materiaalia. Mielestäni tämä oli toimiva idea, sillä teorian kirjoittamisen aikana sain rajattua itselleni aiheita sopivimmiksi paloiksi, jolloin materiaalia ei tarvinnut etsiä vielä laajemmilta alueilta. Työssäni olisi ollut mahdollista myös lähteä rakentamaan materiaali toisinpäin, jolloin olisin ensin etsinyt materiaalia ja sen pohjalta kirjoittanut teoriaa. Tämä tapa olisi varmasti ollut helpompi juurikin teorian kannalta, mutta materiaalin etsintävaihe olisi voinut olla

pitempi kestoisempi ja haastavampi. Pidin kuitenkin työni tärkeimpänä tavoitteena hyvää ja toimivaa materiaalipankkia, joten uskon, että tekemäni ratkaisut opinnäytetyöni työstämiseen olivat toimivia.

Materiaalipankista kerättiin lyhyt palaute, joka ei kerännyt montaa vastausta. Uskon, että vastausten vähäisyys johtui kyselyn toteutusajankohdasta. Kysely toteutettiin OSAVA-hankkeen yhteistyötahoille vuoden 2017 loppu kevään aikana, joka usein on hyvin kiireistä aikaa koulujen päättymisen ja kesätoiminnan alkamisen tienoilla. Vaikka kyselyn vastaajamäärä jäi vain kuuteen henkilöön, oli palaute positiivista. Materiaalipankille oli selkeästi käyttöä ja sitä hyvin suurella todennäköisyydellä tullaan hyödyntämään. Uskon, että materiaalipankki tulee tavoittamaan muitakin työntekijöitä, kuin vain kyselyyn vastanneita. Kysely antoi hyvän pohjan sille, miten materiaalipankkia voidaan jatkossa muokata ja kehittää eteenpäin.

LÄHTEET

Ahokas, M. 2013. Ryhmät ja niiden väliset suhteet. Teoksessa H. Kokkonen, U. Kurko & E. Lindqvist (toim.) Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Ahonen, T. Lyytinen, H. Lyytinen, P. Nurmi, J-E. Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä : PS-kustannus.

Autio, S. & Rislakki, E. 2011. Meditaatio. Porvoo: Bookwell Oy.

Hankonen, N., Helkama, K., Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., Lipponen, J., Lönnqvist, J-E., Myllyniemi, R., Mähönen, T. A. & Ruusuvoori, J. 2015. Johdatus sosiaalipsykologiaan. 10. painos. Keuruu: Otavan Kirjapiano Oy.

Kanervio P. & Pulkkinen, S. 2014. Nuorten elämämaailma. Teoksessa P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landén & S. Pulkkinen (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvointi. Juva: Bookwell Oy, 119-141.

Kannabiksen käyttö Suomessa. 2017. www-sivusto. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/alcoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/kannabis/kannabiksen-kaytto-suomessa> Viitattu: 12.9.2017

Kanuuna. www-sivusto. Saatavissa: <http://www.nuorisokanuuna.fi/kanuuna> Viitattu: 26.9.2017.

Kesäterveiset OSAVA-hankkeesta! 2017. www-sivusto. Saatavissa: <https://osavablog.wordpress.com/2017/05/30/kesaterveiset-osava-hankkeesta/> Viitattu: 14.9.2017.

Kiilakoski, T. 2014. Koulu on enemmän: nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Tampere: Juvenes Print.

Kinnunen, J., Lindfors, P., Ollila, H., Pere, L. & Rimpilä, A. 2015. Nuorten terveystutkimus 2015 – Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteidenkäyttö 1977-2015. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126379/URN_ISBN_978-952-00-3592-1.pdf?sequence=1 Viitattu: 17.1.2017.

Koppinen, M-L. & Pollari, J. 2010. Ketä kannattaa opettaa? Juva: PS-kustannus.

Kouluterveyskysely. WWW-sivusto. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely> Viitattu: 12.9.2017

Kyselylomake. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/kyselyn-toteuttaminen/kyselylomakkeet>

Lahikainen, A R. 2013. Minuuden sosiaalinen rakentuminen. Teoksessa H. Kokkonen, U. Kurko & E. Lindqvist (toim.) Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Merilampi R-S. 2014. Mediakasvatuksen perusteet. Vantaa: Hansaprint.

Niemistö, R. 2007. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Tampere: Tammer-Paino.

Nuorten tupakointi. 2016. Www-sivusto. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/tupakka/tupakointi-suomessa/nuorten-tupakointi> Viitattu: 12.9.2017

OSAVA - Osallisuuden vahvistaminen nuorten kasvuympäristöissä ja kasvuyhteisöissä 1.9.2015 - 31.5.2018 (S20325). Centria-ammattikorkeakoulu. www-sivusto. Saatavissa: <https://tki.centria.fi/hanke/osava-osallisuuden-vahvistaminen-nuorten-kasvuymparistoissa/922> Viitattu: 31.8.2017.

Oulun Eteläisen alueen nuorten tieto- ja neuvontapalvelut. 2013?! www-sivusto. Saatavissa: <http://settinetti.fi/fi/koti/settinetti-tiedot> Viitattu: 14.9.2017.

Rippikoulun tavoitavuus % kunnan ikäluokasta 2016. Excel-tiedosto. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3F24FC> Viitattu 29.8.2017.

Rippikoulut ja rippikoulun käyneet koko kirkko 2016. Excel-tiedosto. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3F24FC> Viitattu 29.8.2017.

Räsänen, A. 2004. Usko itsenäistyvän nuoren elämässä. Teoksessa H. Aaltonen, L. Pruuki & P. Saarinen (toim.) Rippikoulun käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 103-128.

Sarha, M-L. 2005. Nuorisotyöntekijänä peruskoulussa. Teoksessa M-L. Sarha (toim.) Nuorisotyötä koulussa. Helsinki: Nykypaino Oy, 19-38.

Settinetti. www-sivusto. Saatavissa: <http://settinetti.fi/> Viitattu: 14.9.2017.

Tuominen, H. 2005. Elän ja hengitän – nuoren spiritualiteetti. Teoksessa T. Paananen & H. Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 35-52.

Tuominen-Soini, H. 2014. Onko nuorella kaikki hyvin, jos koulussa menee hyvin? Teoksessa L. Uusitalo-Malmivaara (toim.) Positiivisen psykologian voima. Juva: Bookwell OY, 243-263.

Palaute Settinetti.fi-sivuston materiaalipankista

Materiaali löytyy osoitteen: <http://settinetti.fi/> yläpalkin kohdasta "Materiaalipankki".

1. Ammattikunta *

- Opettaja
- Nuorisotyöntekijä (seurakunta)
- Nuorisotyöntekijä (kunta)
- Nuorisotyöntekijä (järjestö)
- Rehtori
- Opinto-ohjaaja tai kuraattori

Muu, mikä?

2. Alue, jolla työskentelet *

- Ylivieska
- Alavieska
- Haapajärvi

Muu, mikä?

3. Onko sivustolle koottu materiaali hyödyllistä työsi kannalta? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

LIITE 1/2

4. Uskotko käyttäväsi sivustolle koottua materiaalia työssäsi?

- Kyllä
- Mahdollisesti
- En osaa sanoa
- En

5. Arvioi kuinka tarpeelliseksi koet sivuston eri kategoriat työsi kannalta

	En koe tarpeelliseksi	En koe kovinkaan tarpeelliseksi	En osaa sanoa	Koen jokseenkin tarpeelliseksi	Koen erittäin tarpeelliseksi
Ryhmäytys ja itsetunto	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistava toiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Media- ja pelikasvatus	☐	☐	☐	☐	☐
Päihde- ja terveyskasvatus	☐	☐	☐	☐	☐
Elämänhallinnan tukeminen	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelun nivelvaiheiden tukeminen	☐	☐	☐	☐	☐

6. Mitä toivoisit materiaalipankkiin lisää?

LIITE 1/3

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Einkelo-, liikenne- ja
ympäristökeskus

YLIVIESKA

ALAVIESKA

itsenäistä maaseutua

Haapajärven kaupunki

Haapajärven kaupunki
ALAVIESKA - YLIVIESKA

Centria

TUTKIMUS JA KEHITYS